

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

คำนำ

ในบทสุดท้ายนี้ผู้เขียนจักได้สรุปข้อมูลทั้งหมด ทั้งรูปแบบของหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งแบ่งได้ 2 กรณีใหญ่ๆ คือระบบลูกขุนและผู้พิพากษาสมทบ หลักการผู้พิพากษาสมทบของศาลชำนาญพิเศษในประเทศไทย การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมในต่างประเทศทั้งระบบกฎหมายคอมมอน ลอร์และระบบซีวิล ลอร์ พร้อมทั้งการสรุปถึงความเป็นไปได้ในการนำเอารูปแบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในคดีอาญาและข้อเสนอแนะต่อประเด็นหัวข้อดังกล่าว

5.1 บทสรุป

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่จะตรวจสอบข้อเท็จจริงในอรรถคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทุกภาคส่วนของกระบวนการจะต้องมีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการประสานความร่วมมือกันอย่างเป็นบูรณาการ ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศสมควรที่จะได้รับการพิจารณาหาแนวทางแก้ไขเพื่อให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตและสภาพสังคมไทย ซึ่งประเทศที่เจริญแล้วต่างก็พยายามที่จะสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมอันแสดงถึงการพัฒนาระบบประชาธิปไตยอย่างถึงที่สุด

ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ระบบคอมมอน ลอร์ หรือประเทศที่ใช้ระบบซีวิล ลอร์ ต่างก็เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทั้งสิ้น แต่ทั้งนี้รูปแบบอาจจะแตกต่างกันไปบ้างแล้วแต่ที่มาและเหตุผลทางประวัติศาสตร์ อาทิในประเทศที่ใช้ระบบคอมมอน ลอร์ นอกจะมีการให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการโดยผ่านช่องทางความเป็นลูกขุนในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีแล้วจึงให้ผู้พิพากษาเป็นผู้กำหนดอัตราโทษหรือกำหนดค่าเสียหายต่อไปหากลูกขุนวินิจฉัยว่าจำเลยกระทำผิดตามที่ถูกกล่าวหาจริง แต่สำหรับประเทศที่ใช้ระบบซีวิล ลอร์ ได้มีการพัฒนารูปแบบบางประการที่คล้ายกับระบบลูกขุน กล่าวคือในสมัยก่อนทวีปยุโรปก็ได้มีการนำเอาระบบลูกขุนมาใช้เช่นเดียวกัน แต่ก็เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่เหมาะสมในหลาย ๆ ประการ เพราะการดำเนินคดีอาญาในทวีปยุโรปเน้นหลักที่จะให้สิทธิจำเลยต่อสู้คดีได้อย่างเต็มภาคภูมิ หรืออยู่ในฐานะ “ประธานแห่งคดี” จึงทำให้วิธีการค้นหาความจริงโดยการถามค้านและระบบลูกขุน ไม่สอดคล้องกับวิธีการของในประเทศภาคพื้นยุโรป จึงได้มีการพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมกับปัญหาที่เกิดขึ้นโดยเปลี่ยนเป็นระบบผู้พิพากษาสมทบ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นไปของประชาชนในทวีปยุโรป จากนั้นเมื่อมีการแสวงหาประเทศอาณานิคมในทวีปเอเชีย ระบบวิธี

พิจารณาความทั้งของระบบคอมมอน ลอว์ และระบบซีวิล ลอว์ ก็ได้มีการถ่ายเทมาสู่ประเทศในทวีปเอเชียดังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

มีการอ้างอิงถึงแหล่งที่มาหลายแหล่งของการเกิดขึ้นของการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมในระบบลูกขุน ซึ่งแต่เดิมเหล่าลูกขุนในประเทศอังกฤษก็ไม่ใช่ผู้ตัดสินคดี เป็นแต่มีฐานะเช่นพยานที่คอยช่วยเหลือผู้พิพากษา ซึ่งระบบลูกขุนนี้บ้างก็ว่าเป็นผลมาจากกฎหมายโรมันที่ยังหลงเหลืออิทธิพล บ้างก็ว่าเป็นผลมาจากช่วงที่เกาะอังกฤษถูกรุกรานโดยชนเผ่าเชื้อสายเยอรมันนิกอาทิ เอนเกลส์ (Angles) แซกซอน (Saxon) และจูทส์ (Jutes) ในช่วงศตวรรษที่ 5 และที่ 6 หรือบ้างก็ว่าเป็นการพัฒนาอย่างช้าๆ ในระบบกฎหมายภายในเกี่ยวกับสภาพสังคมของเกาะอังกฤษเองที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวซึ่งเดิมเรียกว่า คอมเพอร์เกชัน (Compurgation) หรือที่เรียกอีกนัยว่า เวจเจอร์ ออฟ ลอว์ (Wager of Law) กล่าวคือการกล่าวสาบานตัวว่าจำเลยคือบุคคลที่น่าเชื่อถือได้ จากนั้นจึงได้พัฒนาการมาเป็นระบบลูกขุนในปัจจุบัน

ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอน ลอว์ จะมีรูปแบบศาลที่มีกระบวนการพิจารณาโดยใช้ระบบคณะลูกขุน (Jury) ซึ่งคณะลูกขุนเป็นบุคคลธรรมดากลุ่มหนึ่งประมาณ 12 คน ซึ่งจะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงความถูกต้องของจำเลยในคดี ส่วนผู้พิพากษาเป็นผู้ควบคุมระบบการสืบพยานในศาลและทำการแจ้งข้อกฎหมายกับทั้งอธิบายข้อกฎหมาย (instruct) ในข้อกล่าวหาที่โจทก์ฟ้องจำเลยให้แก่คณะลูกขุนเมื่อได้ทำการสืบพยานเสร็จสิ้น จากนั้นลูกขุนจึงจะมีหน้าที่ให้ความเห็นว่าการกระทำของจำเลยนั้นผิดหรือไม่ผิด (Guilty Or Not Guilty) และเมื่อได้มีการลงมติว่าจำเลยกระทำความผิดแล้ว จะลงโทษจำเลยอย่างไร อัตรโทษเท่าใดเป็นหน้าที่ของผู้พิพากษา

ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิล ลอว์ ส่วนใหญ่จะไม่ใช้ระบบลูกขุนแต่จะใช้ผู้พิพากษาอาชีพเป็นผู้ตัดสินคดี เว้นแต่ในบางประเทศที่ยังคงหลงเหลืออิทธิพลของกฎหมายคอมมอน ลอว์ก็ยังมีวิธีพิจารณาโดยใช้ลูกขุนเช่นกัน เช่น ในประเทศฝรั่งเศส ระบบที่ใช้ผู้พิพากษาอย่างเดียวในการพิจารณานั้น ตลอดจนการพิจารณาสืบพยานจะเป็นอำนาจหน้าที่โดยเฉพาะของผู้พิพากษาและรวมไปถึงขั้นตอนการกำหนดโทษที่จะลงแก่จำเลยด้วย วิธีนี้ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมก็แต่การเป็นพยานหรือเป็นผู้พิพากษาสมทบในคดีเท่านั้น

สำหรับประเทศไทยนับตั้งแต่มีการนำเอาระบบอำนาจความยุติธรรมโดยศาลยุติธรรมมาใช้ ยังไม่เคยมีการใช้ระบบลูกขุนในการพิจารณาคดี แต่ประเทศไทยได้มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม ทั้งช่องทางความเป็นพยานบุคคลและการเป็นผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ หรือเป็นผู้เชี่ยวชาญที่ศาลเชิญมาอาทิในศาลภาษีอากรและศาลล้มละลาย

ในศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นกรณีรูปแบบของศาลแห่งแรกที่มีการเปิดรับประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมในฐานะเป็นผู้พิพากษาสมทบ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากเจตนารมณ์อันดีที่มุ่งคุ้มครองประโยชน์แก่ตัวเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญสูงสุด ผู้พิพากษาสมทบจึงต้องเป็นบุคคลผู้ที่มีความเข้าใจเป็นอย่างดีในรูปแบบของสภาพวิถีชีวิตของเด็กและเยาวชน กฎหมายจึงมุ่งประสงค์ให้ผู้พิพากษาสมทบต้องเป็นบุคคลที่มีหรือเคยมีบุตรมาแล้ว หรือเคยทำงานเกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์หรือการอบรมเด็กมาก่อนเพื่อผ่อนคลายความเข้มข้นในการบังคับใช้กฎหมายและแสวงหารูปแบบการฟื้นฟูบุคลิกลักษณะของเด็กและเยาวชนให้กลับมาเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมต่อไป

ในศาลแรงงาน การมีผู้พิพากษาสมทบถือว่าเป็นหลักประกันแห่งความยุติธรรมที่รัฐจะพึงอำนวยให้แก่คู่ความได้ตามหลักสากลที่เป็นไปในระบบไตรภาคี (tripartite) องค์คณะพิจารณาพิพากษาจึงมาจากตัวแทนสามฝ่ายอันได้แก่ฝ่ายรัฐ ฝ่ายนายจ้างและฝ่ายลูกจ้าง เพื่อให้คู่ความมีโอกาสประนีประนอมยอมความและสามารถกลับไปทำงานร่วมกันได้สันติสุข

สำหรับศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ หลักการมีผู้พิพากษาสมทบสืบเนื่องมาจากที่คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นลักษณะคดีที่แตกต่างไปจากคดีแพ่งและคดีอาญา มีความยุ่งยากสลับซับซ้อนในมูลเหตุแห่งคดี จำเป็นที่จะต้องกำหนดให้บุคคลภายนอกซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความชำนาญทางทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้าระหว่างประเทศเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นผู้พิพากษาสมทบ เป็นการเติมเต็มประสิทธิภาพของผู้พิพากษาอาชีพที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้าระหว่างประเทศที่ดียอยู่แล้ว ก่อให้เกิดกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีที่สัมฤทธิ์ผลเป็นที่ยอมรับ มีความเหมาะสมและสร้างศรัทธาให้เกิดแก่คู่ความมากยิ่งขึ้น

ในศาลภาษีอากรและศาลล้มละลาย เป็นศาลชำนาญพิเศษที่ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกรณีการเข้าเป็นผู้พิพากษาสมทบ แต่บทบัญญัติแห่งกฎหมายก็ยังเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยให้ศาลสามารถเชิญบุคคลภายนอกที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิหรือที่มีความเชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีต่อศาลได้ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับรูปแบบหนึ่งที่ทำให้ประชาชนเข้ามาช่วยเหลือในกระบวนการยุติธรรมตามที่มีในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ที่เรียกว่า อมิกัส คิวริอา (amicus curiae) ซึ่งแปลว่า “เพื่อนของศาล”

เมื่อเปรียบเทียบระบบกฎหมายต่างประเทศจะพบว่ามี การแบ่งแยกออกเป็น 2 กรณีใหญ่ ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมกล่าวคือ ระบบที่ใช้ลูกขุนร่วมในการพิจารณาคดี ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ อีกกรณีคือกลุ่มประเทศที่ไม่ใช้ลูกขุนในการพิจารณา แต่ปรับเปลี่ยนเป็นผู้พิพากษาสมทบ ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพภายในของประเทศนั้นๆ ส่วนใหญ่ได้แก่กลุ่มประเทศทวีปยุโรปที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิล ลอว์

ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอน ลอว์ (Common Law) หรือบางประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิล ลอว์ (Civil Law) ที่มีการใช้ลูกขุนในคดีอาญาร้ายแรงหรือการใช้ระบบผู้พิพากษาสมทบก็ตาม จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่จะใช้ในคดีอาญาที่มีความร้ายแรง จะไม่ใช้กับคดีอาญาที่เป็นความผิดเล็กน้อย คุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นลูกขุนตามกฎหมายอังกฤษคือ อายุตั้งแต่ 18 ปี ถึง 70 ปี เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งและอาศัยอยู่ในสหราชอาณาจักร อย่างน้อย 5 ปี นับตั้งแต่อายุได้ 13 ปีเป็นต้นไป

อีกทั้งในประเทศอังกฤษยังมีรูปแบบของผู้พิพากษาที่ไม่จำเป็นต้องเป็นนักกฎหมายก็ได้ เรียกว่า “เลย์ แมจิสเตรท” หรือ “แมจิสเตรท” (Lay Magistrates) หรืออาจเรียกว่า “จัสติส ออฟ เดอะ พีซ” (Justice of the Peace) ตำแหน่งแมจิสเตรทนี้พระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งตามคำแนะนำของลอร์ด ชานเซลเลอร์ และผู้สมัครไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้หรือมีประสบการณ์ทางด้านกฎหมายแต่อย่างใด อีกทั้งไม่ได้จำกัดชั้นของวุฒิการศึกษาแต่อย่างใดด้วย แมจิสเตรททำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาพิจารณาคดีเล็กๆ น้อยๆ ปฏิบัติงานโดยไม่ได้รับเงินเดือนค่าตอบแทน หากแต่สามารถเบิกค่าเดินทาง ค่าเสียเวลาและค่าขาดรายได้ตามที่กฎหมายกำหนด

ระบบลูกขุนในประเทศสหรัฐอเมริกาสืบเนื่องมาจากการที่ชาวอังกฤษส่วนหนึ่งที่ไม่พอใจในระบอบการปกครองของประเทศ จึงได้อพยพหลบหนี จนกระทั่งได้มาพบดินแดนที่ปัจจุบันก็คือประเทศสหรัฐอเมริกา ในครั้งนั้นชาวอังกฤษที่อพยพมา ณ ดินแดนแห่งใหม่ได้ตัดสินใจนำเอาระบบกฎหมายคอมมอน ลอว์ ที่ตนคุ้นเคยมาใช้กับดินแดนใหม่นี้ด้วย เช่นเดียวกับที่มีการนำเอาวิธีพิจารณาคดีแบบลูกขุนมาใช้ด้วยเช่นเดียวกัน แต่ได้มีการปรับปรุงเพื่อความเหมาะสมให้ตรงกับลักษณะแห่งดินแดนใหม่ โดยแต่เดิมนั้นบุคคลที่จะเป็นลูกขุนได้นั้นจำกัดไว้แต่เฉพาะบุคคลที่เป็นชายผิวขาวเท่านั้น จากนั้นในช่วงศตวรรษที่ 20 จึงได้ขยายให้สิทธิแก่ชนกลุ่มน้อยหรือพวกผิวสี (minorities) และผู้หญิงก็สามารถเป็นลูกขุนได้ ปัจจุบันประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการรับรองสิทธิของจำเลยในคดีอาญาในอันที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยลูกขุน (Right to Jury Trial) ซึ่งเป็นไปตามการแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งที่ 6 ซึ่งบัญญัติรับรองว่าในการดำเนินคดีอาญาทั้งปวง ผู้ต้องหาสิทธิได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็ว เปิดเผย และโดยลูกขุนซึ่งเป็นกลางแห่งรัฐแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิด และศาลสูงในสหรัฐอเมริกา (United States Supreme Court) ได้วางหลักกฎหมายในการลงโทษจำเลยในความผิดเล็กน้อย (Petty Offense) โดยไม่ต้องพิจารณาคดีโดยลูกขุนก็ได้ เนื่องจากผลกระทบต่อจำเลยจากการตัดสินคดีความผิดเล็กน้อยยังไม่มีน้ำหนักมากพอที่จะเทียบประโยชน์จากการที่จะบังคับใช้กฎหมายอย่างเต็มประสิทธิภาพ และการทำให้การบริหารงานยุติธรรมง่ายขึ้น ย่อมทำให้การพิจารณาเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและประหยัดค่าใช้จ่ายจากการที่ไม่ต้องมีการพิจารณาโดยคณะลูกขุน โดยหลักแล้วบุคคลผู้ซึ่งจะมาทำการเป็นลูกขุนได้ต้องเป็นผู้มีสัญชาติอเมริกัน และมีภูมิลำเนาอยู่ในท้องที่ที่มีความผิดอาญาเกิดขึ้น

ประเทศฝรั่งเศสเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมได้ 2 ช่องทางกล่าวคือในการเป็นลูกขุน (jury) ซึ่งจะมีใช้กันแต่ในเพียงการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาอุกฉกรรจ์หรือเรียกว่าคดีมหันตโทษ (Crimes) ไม่มีใช้ในคดีแพ่ง ลูกขุนที่ทำหน้าที่ตัดสินคดีในประเทศฝรั่งเศสได้รับอิทธิพลมาจากประเทศอังกฤษ แต่เมื่อนำมาใช้ได้มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับระบบคือต้องการให้ตัวแทนประชาชนเป็นผู้ตัดสินโทษในคดีความผิดอาญา และต้องการความเป็นวิญญูชนของประชาชนในท้องถิ่นสำหรับการพิจารณาคดี นอกเหนือไปจากมุมมองของผู้พิพากษาอาชีพที่เคร่งครัดจากตัวบทกฎหมาย มีการยอมรับระบบลูกขุนนี้โดยรับมาตั้งแต่การปฏิวัติใหญ่ในประเทศฝรั่งเศสในช่วงปี ค.ศ. 1791 บุคคลผู้ซึ่งเป็นลูกขุน 9 คนในศาลมหันตโทษหรือศาลลูกขุน (La Cour d'assises) ได้มาจากการจับสลากเลือกจากผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้งประจำปีของท้องที่ที่ศาลตั้งอยู่ ซึ่งต้องมีอายุตั้งแต่ 23 ปี และไม่เกิน 70 ปี อีกทั้งต้องเป็นผู้มีสิทธิทางพลเรือนด้วย กล่าวคือต้องมีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและต้องไม่ใช่บุคคลไร้ความสามารถหรือวิกลจริต และอีกช่องทางหนึ่งที่ประชาชนมีส่วนร่วมคือการเป็นผู้พิพากษาสมทบในศาลพิเศษเช่น ศาลพาณิชย์ โดยเป็นพ่อค้าที่ได้รับเลือกตั้งมา ทั้งยังไม่ได้รับเงินเดือนหรือค่าตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น ต้องเป็นผู้ที่มีสัญชาติฝรั่งเศส อายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป ได้ลงทะเบียนทำการพาณิชย์ส่วนบุคคลมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือเป็นประธานบริษัทมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี และลงทะเบียนในบัญชีของผู้มาสมัครรับเลือกตั้งในศาลพาณิชย์ เมื่อได้รับเลือกตั้งแล้วต้องปฏิญาณตนก่อนดำรงตำแหน่งโดยดำรงตำแหน่งตามวาระ (magistrats d'occasion) และได้รับการคัดเลือกเนื่องจากมีประสบการณ์หรือความรู้ความสามารถในบางเรื่อง โดยไม่จำเป็นต้องมีความรู้ในเรื่องกฎหมายเป็นพิเศษ ซึ่งนอกจากผู้พิพากษาสมทบในศาลพาณิชย์แล้วในประเทศฝรั่งเศสยังนิยมใช้ผู้พิพากษาสมทบในศาลพิเศษต่างๆ อาทิเช่น ผู้พิพากษาสมทบในศาลแรงงาน ในศาลการเช่าเกษตรกรรมอีกด้วย

ในประเทศเยอรมันนั้นเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมได้ โดยช่องทางการเข้าเป็นผู้พิพากษาสมทบ (Laienrichter/Schöffen) เป็นต้นว่าศาลชั้นต้นองค์กรคณะคดีพาณิชย์ (Kammer für Handelssachen) หรือในศาลแขวงในคดีอาญา ซึ่งในระบบวิธีพิจารณาความของศาลเยอรมันไม่มีลูกขุน (jury) คอยช่วยเหลือในการวินิจฉัยข้อเท็จจริง แนวคิดที่สนับสนุนให้มีผู้พิพากษาสมทบในศาลที่พิจารณาในคดีอาญาของประเทศเยอรมันคือการมีส่วนร่วมเชิงประชาธิปไตย การตรวจสอบคุณภาพแห่งความยุติธรรม และถือว่าการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน คุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นผู้พิพากษาสมทบนั้นจะต้องมีสัญชาติเยอรมัน ในคดีที่พิจารณาโดยผู้พิพากษาสมทบที่ไม่ใช่ผู้มีสัญชาติเยอรมัน ถือเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่คู่ความสามารถอุทธรณ์คำพิพากษานั้นได้ และกฎหมายได้กำหนดอายุขั้นต่ำว่าผู้ที่จะเป็นผู้พิพากษาสมทบจะต้องมีอายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไปและต้องไม่เกิน 70 ปี อีกทั้งยังต้องประกอบไปด้วยคุณสมบัติพื้นฐานต่างๆ ที่กำหนด อีก อาทิ หากว่าไม่ได้อยู่ในภูมิลำเนาต่อศาลที่จะมีการเสนอชื่อเป็นเวลาอย่างน้อย 1 ปี ก็จะไม่ถือว่าไม่มีคุณสมบัติ หรือเป็นผู้ไร้ความสามารถทางร่างกายหรือจิตใจ แม้กระทั่งเป็นผู้ถูกยึดทรัพย์ (confiscate) ก็ไม่มีคุณสมบัติ

ที่จะถูกเสนอชื่อเป็นผู้พิพากษาสมทบเช่นเดียวกัน ในทุก ๆ 4 ปี คณะเทศมนตรีแห่งท้องถิ่น จะต้องจัดทำบัญชีเสนอผู้ที่มีสิทธิได้รับการคัดเลือกเป็นผู้พิพากษาสมทบ โดยในบัญชีจะต้องระบุชื่อ สกุล เพศ อายุ พื้นฐานทางสังคม พร้อมทั้ง วันเกิด สถานที่เกิด ที่อยู่และอาชีพ โดยเสนอต่อศาลจังหวัดนั้นๆ เพื่อพิจารณาถึงคุณสมบัติ ความเหมาะสมตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย โดยองค์กรที่มีสิทธิเสนอชื่อผู้สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นผู้พิพากษาสมทบต่อคณะเทศมนตรีแห่งท้องถิ่นได้แก่ พรรคการเมือง สมาคมการกุศล หรือประชาชนอื่นใดที่ประสงค์จะเสนอชื่อดังกล่าว

ระบบศาลของประเทศอิตาลีมีลักษณะผสมผสานระหว่างรูปแบบของฝรั่งเศสและเยอรมันและมีรูปแบบพิเศษบางประการที่มีลักษณะเฉพาะของอิตาลี ดังเช่นช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในศาลแอสไซซ์ (Assize) ซึ่งเป็นศาลชั้นต้นที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีอาญาที่มีลักษณะฉกรรจ์อันได้แก่คดีอาญาที่มีโทษจำคุกเกิน 8 ปีขึ้นไป ศาลแอสไซซ์ประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพสองนาย กับบุคคลธรรมดาอีก 6 นาย ซึ่งร่วมนั่งพิจารณาพิพากษาคดีทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย

รัฐสภาแห่งประเทศญี่ปุ่นได้ตรากฎหมายรูปแบบใหม่ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กล่าวคือให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาร่วมกับผู้พิพากษาอาชีพได้ โดยใช้ชื่อเรียกประชาชนที่เข้าร่วมกระบวนการนี้ว่า "Saiban-in" หรือเรียกว่า "คณะลูกขุนในคดีอาญา" ซึ่งคณะลูกขุนในคดีอาญาที่ประเทศญี่ปุ่นกำลังจะนำมาใช้นี้ถือว่าเป็นการผสมผสานระหว่างกระบวนการวิธีพิจารณาตามแบบคอมมอน ลอว์ (Common Law) และวิธีพิจารณาแบบซีวิล ลอว์ (Civil Law) ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นระบบผสมก็ได้ (Mixed Court) วิธีการได้คณะลูกขุนในคดีอาญา (Saiban-in) จะมีวิธีการได้มาคือสุ่มเลือกเอาจากผู้ที่ลงทะเบียนเลือกตั้ง ตามกฎหมายที่ได้ตราขึ้นใหม่กำหนดให้ในคดีอาญาข้อหาร้ายแรงองค์คณะผู้พิพากษาจะประกอบไปด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 นายและคณะลูกขุนในคดีอาญา 6 คน และในคดีอาญาที่มีลักษณะข้อหาเล็กน้อยองค์คณะผู้พิพากษาจะประกอบไปด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 1 นายและคณะลูกขุนในคดีอาญา 4 คน โดยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามสำหรับบุคคลที่จะได้รับการคัดเลือกให้เป็นคณะลูกขุนในคดีอาญา (Saiban-in) คือ เป็นพลเมืองญี่ปุ่นที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปและเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะต้องเป็นผู้สำเร็จการศึกษาภาคบังคับ จะต้องไม่เป็นผู้ที่เคยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษถึงขั้นจำคุกมาก่อน จะต้องไม่เป็นผู้ซึ่งอยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีที่มีอัตราโทษจำคุกหรืออยู่ระหว่างถูกจับกุมหรือคุมขัง และจะต้องไม่เป็นผู้ที่พิการทางกายหรือทางจิตถึงขั้นที่จะเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ บุคคลที่จะได้รับการคัดเลือกให้เป็นลูกขุนจะต้องไม่เป็นผู้มีอาชีพข้าราชการ สมาชิกสภา รัฐมนตรี เจ้าหน้าที่บริหารของรัฐบาล ผู้ที่มีวิชาชีพทางด้านกฎหมาย อีกทั้งจะต้องไม่เป็นจำเลย ผู้เสียหาย หรือพยานบุคคลในคดีนั้น กับทั้งสมาชิกในครอบครัวหรือบุคคลที่อาศัยอยู่ร่วมกันกับจำเลยหรือผู้เสียหาย ผู้แทน ที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่มีส่วน

เกี่ยวข้องกับคดีนั้นๆ ประกอบกับข้อจำกัดอื่นๆ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้กล่าวคือจะต้องไม่เป็นบุคคลที่ศาลเห็นว่ามีความเป็นไปได้ที่จะมีคดีอื่นจะส่งผลให้การพิจารณาพิพากษาคดีนั้นไม่เป็นธรรม

ในประเทศสิงคโปร์และประเทศอินเดียมีลักษณะทางกฎหมายที่เหมือนกันประการหนึ่งคือต่างก็เคยเป็นประเทศอาณานิคมของประเทศอังกฤษมาก่อน อิทธิพลของกฎหมายคอมมอน ลอร์ย่อมตกมาสู่ทั้งสองประเทศนี้โดยไม่ต้องสงสัย และในปัจจุบันทั้งสองประเทศนี้ต่างก็ได้ยกเลิกระบบวิธีพิจารณาคดีโดยลูกขุนไปแล้ว โดยมีสาเหตุถูกยึดเยียดให้ใช้โดยเหตุเป็นประเทศอาณานิคม ซึ่งทำให้เห็นว่ากฎหมายหรือวิธีพิจารณาที่ประเทศอื่นใช้ได้ดีแต่หากไม่มีความสัมพันธ์กับประเทศของตนไม่ว่าจะเป็นในแง่วัฒนธรรมหรือประวัติศาสตร์ ก็ไม่สามารถนำมาใช้ได้อย่างสัมฤทธิ์ผลหรือหากว่าเคยมีการใช้ก็สามารถที่จะยกเลิกแล้วสร้างวิถีทางเฉพาะตามความสัมพันธ์ที่มีภายในของประเทศตนเองได้

จากการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบผู้พิพากษาสมทบที่มีอยู่ในประเทศไทยทั้งจากศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงานและศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เปรียบเทียบกับระบบการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในรูปแบบลูกขุนในกลุ่มประเทศคอมมอน ลอร์ และผู้พิพากษาสมทบหรือลูกขุนในกลุ่มประเทศซีวิล ลอร์ รวมทั้งระบบผสมที่เกิดขึ้นใหม่ในประเทศญี่ปุ่นประกอบกับเหตุผลที่มีการยกเลิกระบบลูกขุนในประเทศสิงคโปร์และอินเดีย พบว่า ระบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบลูกขุนและผู้พิพากษาสมทบบ้างมีข้อแตกต่างประการสำคัญหลายประการ กล่าวคือ

ประการที่ 1 ลูกขุนสามารถวินิจฉัยได้แต่เฉพาะในปัญหาข้อเท็จจริงเท่านั้น แต่ในขณะที่ผู้พิพากษาสมทบสามารถที่จะวินิจฉัยได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย อีกทั้งลูกขุนทำได้แต่เพียงลงมติว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่ผิดเท่านั้น จะกำหนดโทษไม่ได้ แต่ผู้พิพากษาสมทบสามารถที่จะเป็นหนึ่งในเสียงในการร่วมลงมติกำหนดโทษจำเลยได้

ประการที่ 2 ลูกขุนจะถูกคัดเลือกเข้ามาทำหน้าที่เป็นรายคดีเท่านั้น แต่รูปแบบผู้พิพากษาสมทบเมื่อถูกคัดเลือกให้มาปฏิบัติหน้าที่จะต้องอยู่ปฏิบัติหน้าที่ตามแต่วาระหรือระยะเวลาที่กฎหมายแต่ละประเทศกำหนด

ประการที่ 3 สำหรับผู้ที่จะมาเป็นลูกขุนส่วนใหญ่แล้วไม่จำกัดคุณลักษณะเพียงแต่ให้เป็นบุคคลธรรมดาที่มีสัญชาติในประเทศนั้นๆ มิใช่คนไร้ความสามารถ ทั้งมิใช่ข้าราชการ มีอายุที่พอสมควร ไม่ถูกตัดสิทธิทางการเมืองกล่าวคือต้องเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง แต่ผู้พิพากษาสมทบหากไม่มีกฎหมายกำหนดว่าต้องเป็นบุคคลธรรมดา ล้วนแล้วแต่จะต้องมีคุณสมบัติพิเศษบางประการ อาทิเช่นเป็นบุคคลที่มีหรือเคยมีบุตรมาแล้ว หรือเคยทำงานเกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์หรือการอบรมเด็กมาก่อน คุณสมบัติเช่นนี้ส่วนใหญ่จะพบในศาลเยาวชนและครอบครัว หรือเป็นบุคคลที่มาจากตัวแทนฝ่ายนายจ้างหรือลูกจ้าง เช่นนี้จะพบได้ในศาลแรงงาน หรือเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา การพาณิชย์ การค้า

ระหว่างประเทศ เช่นนี้จะพบในรูปแบบผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญา ศาลสิทธิบัตร หรือศาลพาณิชย์พิเศษ

จากการประเมินในเบื้องต้นถึงลักษณะของต้นแบบที่จะนำมาวิเคราะห์หาความเป็นไปได้ในการนำเอารูปแบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในคดีอาญา คือรูปแบบผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว และของศาลแรงงาน เพราะด้วยเหตุว่าทั้งสองศาลนั้นมิได้ใช้ผู้พิพากษาสมทบที่ต้องการความรู้ความเชี่ยวชาญแต่อย่างใด เพียงแต่ต้องการประสบการณ์บางอย่างเช่นที่เกี่ยวกับเด็กหรือที่เกี่ยวข้องกับการเป็นตัวแทนของกลุ่มบุคคลที่มีข้อพิพาททางกฎหมายแรงงาน ซึ่งทำให้เห็นได้ว่าบุคคลธรรมดาที่ไม่ต้องมีความรู้ทางกฎหมายก็สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมได้ สำหรับในเรื่องการศึกษาหาความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบของผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในคดีอาญานั้นก็น่าที่จะนำมาใช้ในคดีอาญาที่มีลักษณะร้ายแรงเช่นเดียวกับที่หลายๆ ประเทศกำหนดว่าส่วนใหญ่ให้ใช้ระบบการมีส่วนร่วมของประชาชนก็แต่คดีอาญาที่มีความรุนแรง ไม่ใช่กับคดีเล็กน้อย และที่จะถือว่าเป็นคดีอาญาร้ายแรงนั้นสามารถเทียบเคียงได้กับคดีอาญาที่จะต้องสืบพยานประกอบคำรับสารภาพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176 ที่บัญญัติว่า “ในชั้นพิจารณา ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง ศาลจะพิพากษาโดยไม่สืบพยานหลักฐานต่อไปก็ได้ เว้นแต่คดีที่มีข้อหาในความผิดซึ่งจำเลยรับสารภาพนั้นกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้นศาลต้องฟังพยานโจทก์จนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง” ซึ่งหมายถึงว่าคดีที่จะให้มีการใช้ผู้พิพากษาสมทบเข้าร่วมควรที่จะเป็นคดีที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น และเมื่อถือว่าเป็นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยการช่วยเหลือกิจการของศาลทำให้ศาลปฏิบัติงานได้ง่ายขึ้นโดยให้ประชาชนเป็นตัวแทนวิญญูชนร่วมวินิจฉัยข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายร่วมกับผู้พิพากษาอาชีพ เสร็จแล้วจึงร่วมกันใช้ดุลพินิจร่วมกันในการกำหนดอัตราโทษ ฉะนั้นปัญหาข้อเท็จจริงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการรับฟังพยานหรือดุลพินิจในการกำหนดโทษจึงควรยุติ หากประสงค์จะอุทธรณ์ก็สมควรที่จะอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น

จากการศึกษาพบว่าในเรื่องของผู้พิพากษาสมทบนี้มีทั้งข้อดีและข้อด้อย กล่าวคือ

ในข้อดีของการใช้ผู้พิพากษาสมทบจะพบว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเป็นตัวแทนของสังคมชุมชนนั้นในอันที่จะร่วมตัดสินใจ เป็นผู้ความเข้าใจในธรรมเนียมท้องถิ่นที่ติกว่าผู้พิพากษาอาชีพ และเป็นการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยให้เกิดการยกระดับแห่งการรับรองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมแก่บุคคลทุกคนชั้นอันจะทำให้เกิดมุมมองที่หลากหลายมิติของคำพิพากษา

สำหรับในส่วนของคุณัด้อยของการใช้ผู้พิพากษาสมทบจะพบว่า ผู้พิพากษาสมทบมีความไม่รู้กฎหมายเพราะเป็นบุคคลธรรมดาโดยทั่วไปที่ไม่ใช่กฎหมาย ก่อเป็นความไม่เข้าใจ ไม่ทันการต่อการบังคับใช้กฎหมายเป็นอุปสรรคการพิจารณาคดีทำให้คดีมีความล่าช้า และพบปัญหาของความไม่โปร่งใสในการได้บุคคลที่เข้ามาเป็นผู้พิพากษาสมทบและข้อสงสัยในคำครหาถึงการมีผลประโยชน์ที่ขัดกันกับหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบ อีกทั้งยังมีปัญหาของวุฒิภาวะ ความมั่นใจของประชาชนที่มาเป็นผู้พิพากษาสมทบทำให้ไม่สามารถครองตนหรือปฏิบัติตนให้เหมาะสมในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ได้เหมือนดังเช่นผู้พิพากษาอาชีพ ปัญหาอีกประการหนึ่งของข้อด้อยดังกล่าวคือปัญหาของการไม่มีเวลาในการร่วมการพิจารณาคดีของผู้พิพากษาสมทบ

จากการวิเคราะห์ของการได้มาซึ่งผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญาจากประเด็นวิธีการได้มาซึ่งผู้พิพากษาสมทบ ความสามารถในการช่วยเหลือผู้พิพากษาอาชีพ ความปลอดภัยของผู้พิพากษาสมทบ พื้นฐานประวัติศาสตร์ทางวิธีพิจารณาคดี สภาพสังคมที่มีผลต่อการปรับใช้ผู้พิพากษาสมทบและความจำเป็นของลักษณะคดีอาญา พบว่า

1. ส่วนใหญ่ประชาชนชาวไทยยังไม่ค่อยตื่นตัวต่อการใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือการไปใช้สิทธิเลือกตั้งก็เป็นไปโดยการจงใจมากกว่าความต้องการใช้สิทธิของตนเองที่มีอยู่ ทำให้หากเทียบกับวิธีการได้มาของผู้พิพากษาสมทบหรือลูกขุนในต่างประเทศที่จะต้องมีความสมบัติพื้นฐานที่ยังไม่ถูกตัดสินสิทธิเลือกตั้ง ปัญหานี้เป็นปัญหาสำคัญที่อาจทำให้เห็นว่าสังคมไทยยังมีลักษณะนิสัยที่ยังไม่สอดคล้องกับวิถีทางประชาธิปไตย

2. ปัญหาของความไม่รู้กฎหมายของประชาชน ย่อมจะสร้างภาระให้แก่ผู้พิพากษาอาชีพที่ต้องคอยอธิบายหลักกฎหมายต่างๆ ให้แก่ผู้พิพากษาสมทบอันอาจส่งผลทำให้กระบวนการพิจารณาล่าช้า และอาจผิดพลาดคลาดเคลื่อน และไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

3. หากมีปัญหาที่เกิดจากการคุกคามความปลอดภัยแก่ประชาชนด้วยวิธีการต่างๆ ประชาชนอาจปฏิเสธที่จะให้ความร่วมมือกับรัฐในอันที่จะร่วมกันค้นหาความจริงให้ปรากฏ

4. ประชาชนชาวไทยคุ้นเคยกับการอำนวยความสะดวกโดยผู้พิพากษาอาชีพมาช้านานมากกว่าที่จะให้ประชาชนด้วยกันเองมอบความยุติธรรมให้ และคงจะเป็นความลำบากหากนำวิธีการอื่นมาเสริมหรือทดแทน

5. ประชาชนชาวไทยยังขาดการพัฒนาเรื่องจิตสาธารณะ และให้คุณค่าของบุคคลในแง่ลักษณะปัจจัยภายนอกมากกว่าคุณธรรมในจิตใจ

จากข้อดีและข้อด้อยทั้งหมดดังกล่าวเมื่อเทียบจากการวิเคราะห์ ทำให้เห็นได้ว่าในปัจจุบันประเทศไทยหากประสงค์ที่จะเพิ่มคุณภาพแห่งความเป็นประชาธิปไตยโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็ทำได้โดยการเปิดโอกาสให้

ประชาชนเข้าเป็นผู้พิพากษาสมทบ แต่กระนั้นเองในปัจจุบันประเทศไทยดูเหมือนว่ายังไม่มี ความพร้อมที่ปรับปรุงกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาในศาลยุติธรรมโดยนำระบบผู้พิพากษา สมทบมาช่วย เพราะมีข้อจำกัดทางด้านสภาพสังคมของประชาชนชาวไทย และจากการศึกษา พบว่าภายใต้เงื่อนไขที่เกี่ยวกับวิธีพิจารณาที่ต้องห้ามอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงก็ยังขัดแย้งกับ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 อีกด้วย ซึ่งในจุดนี้ หากมีการปรับใช้จริงคงต้องหามาตรการรองรับด้วยเพื่อมิให้ขัดกับกติกาดังกล่าว

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้หาได้ปฏิเสธว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นสิ่งซึ่งไม่ พึงประสงค์หรือยืนยันว่าจะต้องใช้ระบบผู้พิพากษาสมทบให้ได้ในประเทศไทย แต่หากว่า ประเทศไทยจะหาช่องทางของการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม ผู้เขียนเห็น ว่ารูปแบบผู้พิพากษาสมทบก็น่าจะเป็นวิธีที่ดีที่สุด ในหลายช่องทางที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมได้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นสมควรที่จะส่งเสริมและพัฒนาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนให้มากขึ้นควบคู่ไปด้วย เพื่อที่ว่าในอนาคตการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วน ร่วมในกระบวนการยุติธรรมจะเป็นที่ยอมรับและประยุกต์ใช้ให้เห็นเป็นรูปธรรมซึ่งมีความ เสถียรภาพมากยิ่งขึ้นและไปสู่จุดมุ่งหมายแห่งความเข้มแข็งของประชาธิปไตยสมดังความตั้งใจ

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากข้อสรุปดังกล่าวข้างต้นหากว่าในอนาคตจะต้องแก้ไขปรับปรุงกระบวนการวิธี พิจารณาความอาญาในศาลยุติธรรมโดยนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ นั้น ผู้เขียนมี ข้อเสนอแนะคือ เห็นควรเพิ่มเติมบทบัญญัติในกฎหมาย ซึ่งอาจเป็นพระธรรมนูญศาลยุติธรรม โดยให้เพิ่มบทบัญญัติในส่วนของผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญา ภายใต้หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ กล่าวคือ

1 รูปแบบของลักษณะและประเภทของการนำไปปรับใช้ในคดีอาญา

ผู้เขียนเสนอว่าควรใช้ผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญาเฉพาะแต่ในประเภท คดีอาญาที่มีอัตราโทษรุนแรงหรืออาจกล่าวอีกนัยว่าควรที่จะใช้กับคดีที่กฎหมายกำหนดอัตรา โทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปหรือโทษสถานหนักกว่านั้นตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา มาตรา 176 จึงจะมีความเหมาะสมมากกว่าที่จะนำไปใช้กับคดีอาญาที่มี ข้อหาเล็กน้อย

สำหรับคุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญา ผู้เขียนเสนอว่าควรมี สัญชาติไทย บรรลุนิติภาวะ เป็นผู้มิสิทธิเลือกตั้ง มีภูมิลำเนาหรือสถานที่ทำงานอยู่ในเขตศาล คดีอาญานั้นๆ ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ ไม่ เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำ โดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ เป็นผู้มีความเลื่อมใสในการปกครองตามระบอบ

ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ไม่เป็นข้าราชการการเมือง สมาชิกรัฐสภาหรือ สมาชิกสภากรุงเทพมหานครหรือ สมาชิกสภาท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้ง รัฐมนตรี หรือผู้มี วิชาชีพด้านกฎหมาย ทั้งต้องไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในคดีนั้น สำหรับข้อจำกัดอื่นๆ อาจออก กฎเกณฑ์เพิ่มเติมได้ในภายหลัง

2 วิธีการได้มาและการคัดค้านซึ่งผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญา

สำหรับวิธีการคัดเลือกบุคคลเข้ามาปฏิบัติหน้าที่นั้น ผู้เขียนเสนอว่าต้องใช้วิธี สอบคัดเลือกความรู้เบื้องต้นจึงจะมีความเหมาะสม โปร่งใส เพื่อให้ตรวจสอบได้

ในประเด็นเรื่องของการคัดค้านผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญานี้ ผู้เขียนเสนอว่า สมควรที่จะใช้หลักเกณฑ์เดียวกันกับผู้พิพากษาอาชีพ โดยนำบทบัญญัติว่าด้วยการคัดค้าน ผู้พิพากษาตามมาตรา 11 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

3 ขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้พิพากษาสมทบใน คดีอาญา

ผู้เขียนเสนอว่าสมควรจำกัดอำนาจผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญาไว้ด้วย กล่าวคือ แม้มีอำนาจนั่งพิจารณาร่วมกับผู้พิพากษาอาชีพ ผู้พิพากษาสมทบก็ไม่มีอำนาจจดคำ พยาน หรือสั่งคำร้อง คำขอต่างๆ ที่คู่ความยื่นต่อศาลได้ โดยให้มีเพียงอำนาจลงลายมือชื่อชี้ ขาดในคำพิพากษาโดยถือว่ามิหนึ่งเสียงด้วยเท่านั้น และไม่ถือว่าผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะ ผู้พิพากษาตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

สำหรับประเด็นเรื่องหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญา ผู้เขียนเสนอว่าผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญาควรมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ ตามความหมายของประมวลกฎหมายอาญาซึ่งจะมีความรับผิดชอบและได้รับการคุ้มครองตาม ประมวลกฎหมายอาญาด้วย

4 วาระการดำรงตำแหน่งและค่าตอบแทนของผู้พิพากษาสมทบใน คดีอาญา

สำหรับในประเด็นเรื่องของวาระการดำรงตำแหน่งนั้น ผู้เขียนเสนอว่า ผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญาควรให้ดำรงตำแหน่งคราวละสองปี

ในส่วนของค่าตอบแทนของผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญานี้ ผู้เขียนเสนอว่าควร จ่ายอัตราค่าตอบแทนสำหรับวันที่มาปฏิบัติหน้าที่วันละ 500 บาทเป็นอย่างน้อย และ ค่าตอบแทนอื่นตามที่สมควรแก่กรณี

5 การพ้นจากตำแหน่ง

หลักเกณฑ์ของการให้ผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญาพ้นจากตำแหน่งนั้น ผู้เขียนเสนอว่าควรเทียบเคียงกับการพ้นจากตำแหน่งของผู้พิพากษาสมทบในศาลแรงงาน กล่าวคือ ผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญาจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ออกตามวาระ
- (2) ตาย
- (3) ลาออก
- (4) ขาดคุณสมบัติหรือเข้าลักษณะต้องห้ามอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนด
- (5) ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดให้จำคุก
- (6) ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ออกเพราะขาดการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดถึงสองครั้งติดต่อกันโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือเพราะกระทำการใดๆ อันเป็นเหตุที่ข้าราชการตุลาการจะต้องพ้นจากตำแหน่ง ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

หลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นเป็นเพียงหลักเกณฑ์อย่างกว้างๆ ที่สมควรจะนำมาเป็นต้นแบบการแก้ไขและปรับใช้ระบบผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญาสำหรับประเทศไทยในอนาคต หากว่าประเทศไทยประสงค์ที่จะมุ่งไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบในส่วนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา